Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Навчально -
наукового Інституту
педагогіки і психології
_____ С.М. Кондратюк
«___» _____20___ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ

галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 106 Географія
освітньо-професійна програма Географія
мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту педагогіки і психології
«29» серпня 2019 р.

Голова _____ Тарасова Т.Б. к.психол. н. доцент
(ПІБ, науковий ступінь, вч. звання)

Суми – 2019

Розробники:

Тарасова Тетяна Борисівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології

Пухно Світлана Валеріївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «29» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри Кузікова С.Б., д. психол. н., професор

ПІБ, науковий ступінь, вчене звання

Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Освітній ступінь</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Кількість кредитів – 4</td><td rowspan="25">Бакалавр</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>1-й</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="24">Загальна кількість годин – 120</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>-й</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Консультації:</td></tr>
<tr><td>год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>2-й</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>18 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>20 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>78 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Консультації:</td></tr>
<tr><td>4 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: екзамен</td></tr>
</table>

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія» є складовою компоненту «Освітньо-професійної програми Географія першого рівня вищої освіти за спеціальністю 106 Географія галузі знань 10 Природничі науки» (цикл професійної підготовки). Основною метою вивчення дисципліни є забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців, а саме: на основі засвоєння теоретичних і прикладних понять основних галузей сучасної психології, формувати уміння використовувати ці знання для оптимального вирішення різноманітних професійних і особистісних проблем; формувати у студентів стійкі переконання у значущості та цінності особистості інших людей і своєї власної; виховувати прагнення до самопізнання та самовдосконалення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями:**

ЗК1 здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК4 здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК5 соціальна відповідальність та екологічність мислення.

ЗК6 здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел.

ЗК9 визначати, формулювати і вирішувати проблеми.

Також, вивчення дисципліни передбачає набуття спеціальних (фахових), предметних компетентностей, а саме:

ПК11 здатність ефективно комунікувати з колегами у професійній галузі щодо наукових та освітніх досягнень як на загальному рівні, так і на рівні спеціалістів, здатність робити усні та письмові звіти, обговорювати наукові теми рідною та англійською мовою.

ПК12 здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК13 здатність застосовувати базові знання історії, філософії, хімії, геології, інформаційних технологій тощо при вивченні географічної оболонки.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Психологія» є

1. Засвоєння студентами бази наукових знань про:
   - закономірності психічної діяльності людини;
   - соціальну природу і прояви особистості, зокрема, – значення психологічної культури людини як чинника особистісного і професійного саморозвитку фахівця;
   - та про групи як суб`єкта діяльності і соціальних відносин;

- сутність, закономірності та етапи психічного розвитку особистості та психологічні особливості людей різного віку

2. Формування у студентів переконання у тому, що психологічні знання – основний науковий фундамент психологічної культури особистості, який забезпечує її особистісний та професійний розвиток; формування складових комунікативної компетентності, навичок ефективної групової взаємодії під час виконання завдань професійної діяльності.

3. Розвиток творчого мислення майбутніх фахівців, яке передбачає самостійне вирішення різноманітних проблемних завдань сьогодення.

4. Активізація неформального інтересу у студентів до внутрішнього «духовного» світу людини, розвиток поваги до особистості та психологічних особливостей інших людей.

5. Розвиток у студентів здатності до самоаналізу, адекватної самооцінки, усвідомлення потреби у саморозвитку та прагнення до самовдосконалення.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою успішного вивчення студентами навчальної дисципліни «Психологія» є достатній рівень підготовленості з дисциплін освітніх галузей «Природознавство», «Суспільствознавство» та «Мови і література» з навчальних планів закладів середньої освіти.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання визначені ОПП		
Знання **ПРЗ 1** **ПРЗ 7**	**ПРЗ 1** називає і використовує теорії, парадигми, концепції та принципи географічної науки, історії, філософії, психології, дидактики географії. **ПРЗ 7** називає та відтворює основні положення законодавства, національних і міжнародних стандартів з проблем взаємодії природи і суспільства на глобальному та регіональну рівнях.	Знає та розуміє основні концепції, теорії та загальну структуру психологічної науки, а саме: • основні наукові теорії, які розкривають закономірності психічного життя людини; • основні поняття психології та основні закономірності проявів психіки; • основні методи психологічного дослідження. • основні наукові психологічні теорії, які розкривають закономірності соціальної взаємодії та соціального розвитку

		особистості; • психологічну сутність та особливості різноманітних соціальних угрупувань та ефективні методи керування ними, методи соціального впливу; • основні психологічні теорії, які розкривають закономірності психічного розвитку та психологічні особливості вікових періодів життя людини
Уміння **ПРУ 7** **ПРУ 8** **ПРУ 11**	**ПРУ 7** адекватно оцінює свої знання і застосовує їх в різних професійних ситуаціях, аргументовано відстоює свої погляди у розв'язанні професійних завдань. **ПРУ 8** демонструє володіння комунікативною компетентністю з української та іноземної мови, оперує базовими категоріями та поняттями своєї спеціальності. **ПРУ 11** володіє основами професійної культури, здатний до підготовки та редагування текстів професійного змісту державною та іноземною мовами на рівні, необхідному для роботи з науково-методичною літературою, створює документи та професійні тексти відповідно до норм української мови.	Уміє самостійно об'єктивно оцінювати свої психологічні знання та застосовувати їх під час розв'язання проблемних ситуацій та вирішення завдань діяльності в різних професійних ситуаціях, аргументовано та конструктивно відстоює свої погляди у розв'язанні професійних завдань, а саме: • ефективно використовує відомості щодо індивідуально-психологічних та вікових особливостей людей в ході безпосередньої взаємодії; • вміє моделювати та доцільно використовувати психологічно правильні та ефективні засоби взаємодії з колегами; • володіє комунікативною компетентністю; • дотримується у фаховій діяльності норм професійної етики та керується загальнолюдськими цінностями
Комунікація **ПРК 1** **ПРК 2**	**ПРК 1** проявляє повагу до індивідуального і культурного різноманіття.	На основі знань з дисципліни, розуміє і поважає: • індивідуальні

ПРК 3	**ПРК 2** проявляє професійну толерантність до виявлення альтернативних принципів. **ПРК 3** застосовує навички продуктивного спілкування з колегами.	психологічні та вікові особливості інших людей; • толерантно відноситься до альтернативних позицій, світогляду та цінностей інших, зокрема, – під час виконання професійної діяльності; • володіє: навичками ефективної організації взаємодії з людьми з різними індивідуально-психологічними та віковими особливостями; • володіє: навичками долання комунікативних бар'єрів у спілкуванні; • вміє розпізнавати та аналізувати конфліктні ситуації, які виникають під час взаємодії у міжособистісному та професійному спілкуванні, прогнозувати їх наслідки, підтримувати конструктивний діалог

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100 балів A	«Відмінно» – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані на високому рівні, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
82-89 балів B	«Дуже добре» – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою навчання

	навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
74-81 балів С	«Добре» – навчальна діяльність якісна та відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без суттєвих пробілів, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
64-73 балів Д	«Задовільно» – навчальна діяльність якісна та відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, але пробіли не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі види завдань виконані з помилками
60-63 балів Е	«Посередньо» – навчальна діяльність слабка та не відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні деякі пробіли, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального
35-59 балів F	«Незадовільно» (з можливістю перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні суттєві пробіли, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконано, або якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.
1-34 балів FX	«Незадовільно» (без можливості перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає вимогам, теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до будь-якого значимого підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною

Розподіл балів

РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3				Разом	Сума	Підсум-ковий (екз.)	Загальна сума
Т 1.1	Т 1.2-Т. 1.3	Т 1.4	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3-Т 2.4	Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3	Т 3.4				
Поточний контроль													
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30	75	25	100
Контроль самостійної роботи													
4	5	4	4	4	4	5	5	5	5	45			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	**A**	**відмінно**
82 - 89	**B**	**добре**
74 - 81	**C**	
64 - 73	**D**	**задовільно**
60 - 63	**E**	
35-59	**FX**	**незадовільно з можливістю повторного складання**
1 - 34	**F**	**незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни**

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015). Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробленні та аналізі отриманих результатів, у виконанні, обговоренні та оцінюванні практичних завдань, тестування за розділами, підготовка та презентація проекту з блоку проблемних питань дисципліни. Підсумковий контроль – усний екзамен за білетами.

6. Програма навчальної дисципліни

Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви

Тема 1.1 Загальна характеристика психології

Походження слова «психологія». Значення психологічних знань для розвитку людства і життєдіяльності людини. Психологія «життєва» та наукова. Значення психологічної складової в освітньому просторі сучасного суспільства. Місце психології в системі наук. Становлення психології як науки. Етапи історичного розвитку психології. Галузі сучасної психології та їх стисла характеристика.

Методи психології як науки. Теоретико-методологічні основи психологічної науки. Основні етапи психологічного дослідження. Значення психологічних досліджень для сучасної науки.

Предмет психології. Проблема предмету психології як науки. Матеріалістичне та ідеалістичне розуміння сутності й походження психіки. Поняття про психіку як форму відображення. Специфічні властивості психічного відображення. Основні функції психіки. Мозок і психіка. Фізіологічні основи психічної діяльності. Психіка та еволюція нервової системи.

Свідомість як вищий рівень психічного відображення. Соціально-історична детермінація свідомості. Основні ознаки свідомості. Культурно-історична концепція розвитку психіки людини Л.С. Виготського. Поняття вищих психічних функцій та їх соціальне походження.

Поняття несвідомого. Види неусвідомлюваних психічних явищ.

Тема 1.2. Особистість як суб'єкт суспільного розвитку та фахівець професійної діяльності

Визначення поняття «особистість». Проблема співвідношення біологічного та соціального в розвитку особистості. Теорії особистості. Роль особистості у історії розвитку людства.

Проблема активності особистості. Поняття потреби. Класифікації потреб. Проблема походження та співвідношення потреб. «Піраміда потреб» за А. Маслоу. Особистість як фахівець професійної діяльності.

Поняття мотиву та мотивації. Неусвідомлювані та усвідомлювані мотиви. Поняття про спрямованість особистості. Професійні мотиви та спрямованість людини як основа формування професіоналізму фахівця.

Поняття про самосвідомість особистості. «Я-концепція» та її компоненти. Самооцінка, рівень домагань та самоповага.

Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості.

Діяльність та активність. Поняття про діяльність. Основні відмінні риси діяльності особистості. Діяльність як фактор психічного розвитку індивіда і становлення людської особистості та індивідуальності.

Структура діяльності. Внутрішні і зовнішні компоненти діяльності. Дії та їх види. Освоєння діяльності. Основні види діяльності та їх психологічна характеристика. Професійні інтереси, мотивація та спрямованість. Професійна діяльність людини.

Спілкування як різновид діяльності особистості. Визначення спілкування та його значення в житті людини. Потреба у спілкуванні як одна з найпотужніших потреб особистості. Взаємозв'язок спілкування та діяльності.

Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі

Закономірності психічного розвитку та формування особистості. Співвідношення біологічного і соціального впливу на психічний розвиток та формування особистості. Розвиток людини як процес оволодіння соціально-історичним досвідом. Основні закони психічного розвитку. Поняття вікового періоду. Критерії психічного розвитку. Вікова періодизація психічного розвитку особистості. Механізм зміни вікових періодів.

Психічний розвиток дитини від народження до школи

Сучасні психології про важливість пренатального періоду у розвитку дитини. Народження як новий етап життя. Соціальний та емоційний розвиток дитини першого року життя. Психологічні особливості розвитку дитини від 1 до 3 років. Виникнення нової соціальної ситуації розвитку. Розумовий розвиток дитини. Передумови формування особистості. Криза 3-х років життя її причини, прояви та значення. Психологічна характеристика дошкільника. Емоційний та інтелектуальний розвиток. Формування внутрішньої особистої самооцінки. Оволодіння соціальними нормами. Сутність та компоненти готовності дитини до навчання в школі.

Психологічні особливості молодшого школяра

Соціальна ситуація розвитку. Навчальна діяльність як провідний вид діяльності молодших школярів. Особливості навчальної мотивації молодших школярів. Особливості формування інтелектуальних процесів та розвитку самосвідомості. Розвиток почуттів. Особливості волі. Формування соціальної активності. Індивідуальні відмінності в молодшому шкільному віці.

Характеристика психологічних особливостей особистісного розвитку підлітків. Соціальна ситуація розвитку та кризовий характер підліткового віку. Засоби попередження та подолання кризових явищ. Особливості психічного розвитку в підлітковому періоді. Формування світогляду, морального самосвідомості і прагнення до самовиховання. Пізнавальний розвиток підлітка. Шкільна неуспішність: причини невдач, шляхи підвищення ефективності навчання. Типологія педагогічних конфліктів. Формування професійних інтересів, розвиток спеціальних здібностей.

Психологічні особливості ранньої юності. Юність як етап професійного шляху людини. Соціальна ситуація розвитку. Нове положення в системі суспільних відносин. Прагнення до самовизначення. Роль суспільно-корисної праці та навчально-професійної діяльності в юнацькому віці. Розвиток пізнавальних і професійних інтересів, вироблення ціннісних орієнтацій, формування світогляду. Побудова життєвих планів і вибір професії. Розвиток емоцій і волі, творчої активності в юнацькому віці.

Психологічні особливості людини зрілого та старечого віку. Молодість як початковий період зрілості. Психологічні особливості цього вікового періоду: усвідомлення себе як дорослої людини з відповідними правами і обов’язками. Спеціалізація в обраній професії, набуття майстерності. Самоствердження особистості як професіонала певної галузі діяльності. Період пізньої зрілості. Вікові перебудови організму. Переоцінка сенсу життя. Особливості соціальної ситуації розвитку: потреби у передачі досвіду та колективній творчості. Вікові кризи зрілого віку, їх причини, прояви, перебіг та наслідки. Психологічні особливості людини похилого віку, старечого віку та довголіття. Особистісні перебудови, пов’язані з фізіологічними змінами та соціальною ситуацією. Провідні потреби в передачі молодшому поколінню набутого досвіду. Визнання внеску людини у суспільне життя, зв'язок з молодшими поколіннями, участь у творчій діяльності, повага і турбота оточуючих як необхідні складові життя людей вказаного вікового періоду.

Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності

Тема 2.1. Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.

Поняття про відчуття та сприймання. Фізіологічна основа, класифікація, основні властивості та загальні закономірності. Значення базових психічних процесів в життєдіяльності людини.

Увага. Поняття про увагу та її функції. Фізіологічна основа та види уваги. Мимовільна увага та фактори, які її зумовлюють. Особливості довільної та післядовільної уваги. Властивості уваги. Неуважність, її причини. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.

Тема 2.2. Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця

Пам'ять. Значення пам'яті в житті особистості та професійній діяльності фахівця. Теорії пам'яті в психології. Класифікація видів пам'яті та їх психологічна характеристика. Процеси пам’яті. Умови ефективного запам'ятовування. Збереження та забування. Індивідуальні особливості і типи пам’яті.

Мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення та мови. Фізіологічні основи мислення. Функції мислення. Форми мислення. Види мислення, їх психологічна характеристика. Індивідуальні відмінності у мисленні людини. Співвідношення видів мислення у професійній діяльності людини. Проблема діагностики рівня інтелектуального розвитку людини.

Уява. Роль уяви в житті людини, її основні функції. Фізіологічні основи уяви, класифікація видів. Індивідуальні особливості уяви людини. Загальне уявлення про творчість. Креативність як характеристика сучасного фахівця професійної діяльності

Тема 2.3. Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини.

Темперамент. Характеристика типів темпераменту за основними властивостями. Потреба врахування темпераменту у професійній діяльності. Характер. Природні і соціальні передумови формування характеру. Структура характеру. Поняття про акцентуації характеру. Формування характеру в дитячому віці. Самовиховання. Темперамент та характер як складні індивідуальні властивості особистості та їх вплив на професійну діяльність людини.

Здібності. Поняття про здібності. Природні і соціальні передумови здібностей. Показники здібностей. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Рівні розвитку здібностей. Формування та розвиток здібностей. Значення та роль здібностей в професійній діяльності людини.

Тема 2.4. Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.

Поняття про емоції і почуття. Основні функції емоцій і почуттів. Фізіологічні основи емоцій. Емоційні стани. Поняття про вищі почуття. Класифікація вищих почуттів. Емоційні властивості особистості, їх прояв та значення в професійній діяльності. Емоційний самоконтроль. Поняття про волю. Функції волі. Фізіологічні основи волі та основні властивості. Вольові якості особистості та їх значення для професійної діяльності.

Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності

Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.

Спілкування та його значення в житті людини. Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Функції спілкування. Основні характеристики та види спілкування. Структура спілкування. Обмін інформацією в процесі спілкування. Складові комунікативного акту. Вербальні та невербальні засоби комунікації. Спілкування як взаємодія людей. Професійної мовленнєва культура сучасного фахівця. Використання сучасних інформаційних технологій для комунікації на професійному та соціальному рівнях.

Поняття соціальної ролі, види соціальних ролей. Рольове «віяло» особистості та рольовий конфлікт. Поняття про транзакцію та транзактні ролі за Е. Берном. Спілкування як розуміння людьми один одного. Поняття соціальної перцепції. Механізми соціальної перцепції, їх специфіка, роль та значення в процесі спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця, її компоненти, шляхи формування розвитку.

Тема 3.2 Психологія груп.

Проблема групи в соціальній психології. Поняття соціальної групи. Основні характеристики групи. Загальна класифікація груп. Поняття рівня розвитку групи. Колектив як група. Стадії та рівні розвитку колективу.

Поняття великої групи. Загальна характеристика великих соціальних груп. Класифікація великих соціальних груп.

Психологічні особливості етнічних груп. Поняття «національний характер» та «національний менталітет». Психологічні особливості українського національного характеру та менталітету.

Натовп як безструктурне скупчення людей, різновиди та особливості. Основні механізми формування натовпу та розвитку специфічних характеристик різновидів натовпу.

Мала група в соціальній психології. Класифікація малих груп. Психологічна структура та динамічні процеси в групі. Загальна характеристика процесів диференціації та інтеграції в малій групі. Авторитет, його сутність, походження та види. Лідерство в групах. Теорії лідерства. Типологія лідерів. Стилі керівництва та чинники, що його визначають.

Родина як мала соціальна група.

Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності.

Феномен групового тиску. Поняття конформізму, його сутність та види. Підкорення, як різновид конформізму. Умови прояву конформності.

Соціальна фасилітація та її психологічні причини. Соціальна «лінь». Деіндивідуалізація особистості в групі, соціальні обставини виникнення.

Проблеми міжособистісних стосунків. Міжособистісна атракція. Чинники атракції. Природа та різновиди соціально-психологічних упереджень. Емоційні та когнітивні джерела упереджень. Проблеми подолання упереджень. Соціально-психологічний клімат групи як чинник ефективності спільної діяльності.

Поняття про соціалізацію. Фактори та етапи соціалізації. Входження зрілої особистості у групу.

Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.

Загальна психологічна характеристика агресії як чинника конфліктності особистості. Теорії агресії. Види агресії. Агресивність. Аналіз причин людської агресії. Поняття альтруїзму. Підходи до пояснення альтруїзму. Емпатія як джерело справжнього альтруїзму.

Поняття «конфлікт» в сучасній психології. Функції конфлікту. Структурна модель конфлікту. Загальна класифікація конфліктів. Динаміка конфлікту, механізми виникнення та розвитку. Об'єктивні і суб'єктивні причини конфліктів. Етапи і фази конфлікту. Стратегії поведінки учасників конфлікту.

Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті. Форми і стратегії завершення та вирішення (розв’язання) конфлікту. Психотехнології вирішення конфліктів. Посередництво як сучасна психотехнологія вирішення конфліктів. Медіація як процес переговорів за участю третьої нейтральної сторони як особливий соціально-психологічний процес, де провідна роль належить посереднику-медіатору.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	**Кількість годин**									
	Денна форма					**Заочна форма**				
	Усього	**у тому числі**				Усього	**у тому числі**			
		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.		Лекції	Практ.	Конс.	Сам.р.
Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви										

Тема 1.1. Загальна характеристика сучасної психології.	6	2			4	10				10
Тема 1.2. Особистість як суб'єкт суспільного розвитку та фахівець професійної діяльності	7	1	2		4	10	1	1		8
Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості.	7	1	2		4	10				10
Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі	12	2	2		8	10	1	1		8
Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності										
Тема 2.1. Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.	7	1	2		4	10				10
Тема 2.2. Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця	9	1	2		6	10				10
Тема 2.3. Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини	6	1	1		4	10				10
Тема 2.4. Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.	6	1	1		4	10				10
Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності										
Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.	14	2	2		10	10	1	1		8
Тема 3.2 Психологія груп	14	2	2		10	10				10
Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності	14	2	2		10	9	1			8
Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.	14	2	2		10	9		1		8
Консультації	4					2				
Усього годин	**120**	**18**	**20**	**4**	**78**	**120**	**4**	**4**	**2**	**110**

Теми лекційних занять

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви		
Тема 1. 1 Загальна характеристика психології	2	
Тема 1.2 . Особистість як суб'єкт суспільного розвитку та фахівець професійної діяльності	1	1
Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості	1	
Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі	2	1
Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 2.1 Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.	1	
Тема 2.2 Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця	1	
Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини	1	
Тема 2.4 Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.	1	
Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.	2	1
Тема 3.2 Психологія груп	2	
Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності	2	1
Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.	2	
Усього годин	**18**	

Теми практичних занять

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви		
Тема 1. 1 Загальна характеристика психології		
Тема 1.2 . Особистість як суб'єкт суспільного розвитку та	2	1

фахівець професійної діяльності		
Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості	2	
Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі	2	1
Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 2.1 Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі професійного навчання та діяльності.	2	
Тема 2.2 Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця	2	
Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини	1	
Тема 2.4 Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.	1	
Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.	2	1
Тема 3.2 Психологія груп	2	
Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності	2	
Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.	2	1
Усього годин	**20**	**4**

Самостійна робота

Назви розділів і тем	**Кількість годин**	
	Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Психологія на сучасному етапі розвитку наукового знання. Особистість: сутність, структура, властивості, прояви		
Тема 1. 1 Загальна характеристика психології	4	10
Тема 1.2 . Особистість як суб’єкт суспільного розвитку та фахівець професійної діяльності	4	8
Тема 1.3. Діяльність людини: структура, особливості, види. Професійна діяльність особистості	4	10
Тема 1.4. Етапи та чинники розвитку особистості в онтогенезі	8	8
Розділ 2. Когнітивна, індивідуальна та емоційно-вольова сфера особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 2.1 Відчуття та сприймання. Роль уваги в процесі	4	10

професійного навчання та діяльності.		
Тема 2.2 Вищі психічні функції – пам'ять, мислення, уява як основа професіоналізму та креативності сучасного фахівця	6	10
Тема 2.3 Складні індивідуальні властивості особистості та їх врахування у професійній діяльності людини	4	10
Тема 2.4 Емоційно-вольові властивості особистості як чинники професійної діяльності.	4	10
Розділ 3. Психологія соціальної взаємодії особистості як фахівця професійної діяльності		
Тема 3.1 Психологія спілкування. Комунікативна компетентність сучасного фахівця професійної діяльності.	10	8
Тема 3.2 Психологія груп	10	10
Тема 3.3 Особистість в групі. Міжособистісні відносини як чинники ефективності спільної діяльності	10	9
Тема 3.4 Конфлікти. Технології конструктивного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті.	10	9
Усього годин	**78**	**110**

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / Н. М. Ануфрієва, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. – К. : Каравела, 2009. – 215 с.
2. Варій М. Й. Психологія особистості: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / М. Й. Варій ; МОН України, Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 591с.
3. Долинська Л. В. Психологія конфлікту : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяц. – К. : Каравела, 2010. – 303 с.
4. Ложкін Г. В. «Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник / Г. В. Ложкін, Н. І. Повякель. – К. : ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 271 с.
6. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Москаленко. – вид.2-ге, випр. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 687 с.
7. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. / Л.Е. Орбан-Лембрик – К.: Либідь, 2005. – 576 с.
8. Павелків Р. В. Загальна психологія: підручник для студ. вищ. навч. закладів / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2009. – 570 с.
9. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Савчин , Л. П. Василенко. – К.: Академвидав, 2009. – 359 с.

10. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / М. В. Савчин. – К. : Академвидав, 2011. – 464 с.

11. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук, М. І. Алексєєва, Т. С. Кириленко. – К. : Либідь, 2008. – 560 с.

Додаткові:

12. Акцентуації характеру. Хрестоматія: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / [уклад. В. С. Грушко]. – Тернопіль : Астон, 2008. – 350 с.

13. Аронсон Э. Психологические законы поведения человека в социуме / Э. Аронсон Э., Т. Уилсон, Р. Эйкерт. – СПб-М. : Еврознак, 2002.

14. Бедлінський О. І. Психологічні особливості організації провідної діяльності підлітків : навч. посіб. / О. І. Бедлінський, В. О. Бедлінський. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 136 с.

15. Бернс Р. Развитие Я–концепции и воспитание / Р. Бернс. – М. : Прогресс, 1986. – 422с.

16. Боришевський М. Й. Дорога до себе : Від основ суб'єктності до вершин духовності / М. Й. Боришевський. – К. : Академвидав, 2010. – 413 с.

17. Бэрон Р. Агрессия / Р. Бэрон, Д. Ричардсон. – СПб: Питер, 2001. – 352 с: ил.

18. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / О. Г. Видра. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 111 с.

19. Волянська О. В. Соціальна психологія: навч. посібник / О. В. Волянська, А. М. Ніколаєвська. – К. : Знання, 2008. – 275 с.

20. Данилюк І. В. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір / І. В. Данилюк. – К.: Самміт-Книга, 2010.– 431с.

21. Донец П. Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики / П. Н. Донец. – Харьков: Штрих, 2001. – 386 с.

22. Життєві домагання особистості / [за ред. Ю.П.Мирончик]. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 452с.

23. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародних відносин / О. В. Зернецька. – К.: Освіта, 1999. – 351 с.

24. Іванов В. Ф. Сучасні комп’ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування / В. Ф. Іванов, О. К. Мелещенко. – К.: ІЗМН, 1996. – 180 с.

25. Ільїна Н. М. Загальна психологія в екзаменаційних питаннях і відповідях: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Н. М. Ільїна. – Суми : Університетська книга, 2009. – 238 с.

26. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів / Ішмуратов А.Т. – Київ: Наукова думка, 1996. – 190 с.

27. Іщук В. Україна: проблема престижності та ідентичності: Масова комунікація і культура як суб'єкти формування громадянської та національної свідомості / В. Іщук. – К. : Смолоскип, 2000. – 88 с

28. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т. С. Кириленко. – К. : Либідь, 2007. – 254с. : іл.

29. Корекційно-тренінгова програма «Самовдосконалення» // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – №4-5. – С. 23-27.

30. Кошенко Н. В. Тренінг «Молодь вибирає конструктивний конфлікт» // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 7-11. – С.21-26.

31. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг. – СПб. : Питер, 2005. – 992 с.

32. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – 7-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 793 с.

33. Ниренберг Дж. Гений переговоров / Пер. с англ. Драко М. В. – Минск: Попурри , 1997.

34. Подоляк Л. Основи вікової психології (Психологічний інструментарій) / Л. Подоляк. – К.: Главник, 2006. – 111 с.

35. Поліщук В. М. Криза 17 років як перехідний період від підліткового та юнацького віку (дівчата) / В. М. Поліщук // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – № 11. – С. 16-20.

36. Поліщук В. М. Кризи 13 років: феноменологія, проблеми : Монографія. / В. М. Поліщук. – Суми: Університетська книга, 2006. – 187 с.

37. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – К.: Ваклер, 2001. – 656 с.

38. Психология человека от рождения до смерти / [сост. А. А. Реан]. – СПб. : Еврознак, 2006. – 651 с.

39. Психологія сім'ї: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / за заг. ред. В.М.Поліщука. – Суми : Університетська книга, 2009. – 281 с.

40. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста / Ф. Райс, К. Долджин. – СПб.: Питер, 2011. – 816 с.

41. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : Питер, 1999. – 416 с.

42. Сайтарли І. А. Культура міжособистісних стосунків: навч. посібник / І. А. Сайтарли. – К.: Академвидав, 2007. – 239 с. –

43. Титаренко, Т. М. Життєстійкість особистості : соціальна необхідність та безпека / Т. М. Титаренко, Т. О. Ларіна. – К., 2009. – 76 с.

44. Тихомирова, Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів: підручник для студ. вищ. навч. закладів / Є. Б. Тихомирова, С. Р. Постоловський. – Суми: Університетська книга, 2008. – 239 с.

45. Хорни К. Ваши внутренние конфликты / К. Хорни. – СПб: Лань. – 1997. – 212 с.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України
2. Підручники з психології для закладів вищої освіти
3. Практикуми з психології
4. Словники та енциклопедії з психології
5. Предметна наочність
6. Зображувальна наочність – схеми та таблиці
7. Аудіо наочність
8. Відео наочність
9. Мультимедійні презентації
10. Сценарії ділових та рольових ігор
11. Роздатковий матеріал з психодіагностичних методик
12. Тестові завдання для комп’ютерного контролю